Poštnina plačana v gotovini. Izhaja vsak petek. Leto IV. St. 23.

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
Naročnina četrtletno 15 Din,
za pol leta 30 Din,
za vse leto 60 Din.
Posamezne številke 1·50 Din.
Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 7. junija 1935.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
Poštnočekovni račun
Ljubljana št. 16.176
Rokopisov ne vračamo.
Oglasi po tarifu.
Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Enotna fronta — zgodovinska nujnost

Uredništvo si pridržuje končno besedo o vprašanju skupne fronte v zvezi z »Bojem«.

Vsem se nam menda godi enako, vsi čutimo, da se pripravlja v slovenskem življenju preokret. [illegible] največjim zaslepljencem oči. Nasprotniki slovenstva so povsod na umiku, kolikor se niso trenutno potajili. Mnenje je danes že splošno, da na tej točki, kot se nahajamo danes, ne moremo ostati. Nikdar morda Slovenci nismo bili tako podobni razkropljeni čredi brez pastirja, a nikdar morda tudi tako blizu strnitvi vseh naših moči v eno politično enoto. Usojeno nam je bilo, da smo morali preizkusiti vse zlo, ki izvira iz nevere in nezvestobe do samega sebe, preden je prišel čas streznjenja. Ko je prišla politična mizerija do vrhunca, je spregovorilo ljudstvo samo in slovensko izobraženstvo ne bo moglo mimo njegovega svarilnega glasu. Medtem ko razumniki še razmišljajo, ugibajo, dvomijo, dobiva ljudsko hotenje vedno določnejše oblike. Elementarne sile so na delu. Tudi naši nasprotniki čutijo, da je nekaj v zraku. Odtod pripravljenost za skupen nastop, klic po »složnem« delu. Čutijo, da bo val ljudske nevolje prej ali slej odnesel vse, kar se protivi življenjskim nujnostim našega naroda. Protinarodna politika stoji na žalostnih razvalinah svojih zračnih stavb. V svetovni zgodovini bo težko najti primera, da bi katero izobraženstvo bilo v tej meri kot naše slepo za življenjske pogoje svojega naroda in morda tudi ne primera, da bi kak narod v našem položaju tako silno negospodarsko trosil svoje moči. Strahotna je bilanca povojnega, zlasti političnega dela pretežne večine našega izobraženstva. Jutri bo moralo obsojati kot herostratsko delo, kar je včeraj poveličevalo in vsiljevalo ljudstvu.

Padla je beseda o enotni fronti, padla je na nasprotni strani, kjer je prav gotovo ne žele. To je dokaz, da je misel podtalno dozorela in išče izraza, da se bo uveljavila, ali je dobrodošla ali ne, ker prihaja iz ljudstva. Ni je danes med Slovenci avtoritete, ki bi mirne vesti lahko prevzela sama vso odgovornost za politične odločitve bližnje bodočnosti, ni je skupine s tako močjo in takim vplivom, da bi imela moralno pravico, odklanjati sodelovanje vseh odkritih in poštenih Slovencev iz drugega tabora. Ne podcenjujmo ljudskega glasu! So trenutki v zgodovini, ko je ljudstvo pripravljeno raztrgati vse tradicionalne vezi, ko odklanja vse vabljive obljube, vse zgolj praktične programe in vidike, ko terja močnih, jasnih, preprostih gesel kot zgoščen izraz velikih življenjskih nujnosti. Slabi psihologi in politični računarji so tisti, ki žive v domnevi, da ima ljudstvo in najsi živi v največji bedi, smisla le za neposredna krušna vprašanja, da je brezbrižno nasproti velikim vprašanjem narodove bodočnosti. Ljudska modrost je preprosta in se v velikih, usodnih trenutkih ne da premotiti in odvrniti od prave poti. Nezmotljivo loči med pravimi in navideznimi prijatelji in ušteli se bodo vsi, ki ga misli odpraviti z drobtinami in miloščinami.

Enotna fronta je danes zahteva ljudstva, je izraz najglobljih teženj najboljših Slovencev. Smešite jo, omalovažujte jo, uveljavila se bo, ker je zgodovinska nujnost. Predolgo nas je tiščala k tlom zavest naše onemoglosti in sram pred našo šibkostjo, nemožatostjo in neaktivnostjo. Do bolne pretiranosti smo se sami obsojali, s perverzno naslado grebli po lastnih ranah in napakah, se psovali kot slabiči in hlapci in se devali v nič, kakor nas ne bi mogel noben sovražen tujec, danes je dovolj teh samoobtožb, uvidevamo, da so vse te preizkušnje bile potrebne, da je razvoj šel nujno to pot in da je zbiranje in osveščanje naših moči zahtevalo svoj čas. Danes vemo, da prihaja naš čas, ko bomo s polno zavestjo kovali svojo bodočo usodo in svoje strnjene sile vrgli v tehtnico zgodovinskega dogajanja. Nikdar več nazaj v staro miselnost! Misel enotne fronte je danes izraz najglobljе občutene potrebe in zato najrealnejše geslo današnjega dne. Kaj prinese jutrišnji dan, ne vemo, a danes nič ne dvomimo, da je ta od ljudstva samega imperativno nakazana pot edino prava. Prvič v zgodovini hočemo nastopiti kot zavestna celota in enota nasproti zunanjemu svetu, prvič hočemo nekaj pomeniti po moralni sili svoje enodušnosti in zenotene volje.

Enotna fronta ni medla formula, je bojno geslo, ni fronta kompromisarjev, ni fronta koalicij starih skupin, to je fronta ljudstva, ne posameznih voditeljev, to je moralna fronta vseh poštenih in zavednih Slovencev in nositeljica določenih, daljnosežnih in za vse slovenstvo življenjskovažnih nalog in ciljev.

Ali še kdo dvomi, da stopamo zopet v dobo velikih odločitev, ki bodo postavile naše politično zrelost na preizkušnjo? Ne politične zrelosti slovenskega ljudstva — to ljudstvo je že dovolj jasno pokazalo svojo voljo, ampak politično zrelost slovenskega razumništva. Naj bi se njega boljši del zavedel svoje zgodovinske naloge. Naj bi spoznal, da danes ni čas za ideološka prerekanja, niti čas za razmišljanja o bodočih oblikah državnopolitičnega življenja, da je danes čas trdih odločitev, preprostih osnov, a usodnih v svojih posledicah za naš narod. Le politični otroci, brezkrvni poslovni ljudje in zakrknjeni ideologi si belijo danes glave, kako bi po tujih vzorih danes uredili naše državno življenje. Vsak zaveden narod rešuje svoja velika življenjska vprašanja po svoje, kakor to zahteva njegov položaj in posebni pogoji njegovega svobodnega razvoja. Kogar danes najbolj skrbi, kakšen avtoritarni režim bi bil za nas najboljši, da nas reši »ničvredne« demokracije, ta v duši ni naš človek. Ta rešuje vprašanja jutrišnjega dne, preden je rešeno vprašanje današnjega. Ta ima slovenstvo bolj na jeziku kot v srcu in rešuje njegova najbistvenejša vprašanja vede ali nevede z vidika tujih koristi. Varujmo se teh ljudi. Nikdar ne bodo iskreno in iz prepričanja za enotno slovensko fronto.

Naloga slovenskega razumništva ne more biti danes druga, ko da posluša ljudski glas, da da ljudskemu hotenju konkretne cilje in sproščene ljudske energije moralno čimbolj strne. Nepregledne so možnosti, da razumnik lahko pomaga dvigati moralne moči in pripravljenost ljudstva za velike odločitve in neizmerno je področje, kjer bo treba združenih moči, da premagamo zla, ki tlačijo naše ljudstvo. Ko smo bili toliko časa na delu, da smo se »idejno« ločili in drug proti drugemu opredeljevali, naj posvetimo vsaj za kratko dobo glavno svojo pozornost za notranje naše zbiranje, osveščanje in iskanje ter potrditev samega sebe. Prišel bo zopet čas za razhajanje, danes pa je čas zbiranja.

Srečna je misel, sprožena v vašem listu, da se vsi zavedni slovenski razumniki včlenijo v »Boj«, da ustvarimo iz nje vseljudsko organizacijo, znotraj katere se bo zbralo k skupnemu delu vse, kar pošteno misli in resnično slovensko čuti — zlasti tudi naša mladina.

N. R.

Nepričakovanost ob pomladanski umetnostni razstavi v Ljubljani

I.

V ljublj. umet. paviljonu je bila odprta na vnebohod razstava slik, kipov in risbarij, vsega skupaj okoli 150 del.

Razstava nima slovenskega imena in se je sedaj prvič pripetilo, da se skupina oblikujočih umetnikov, rojenih na slovenski zemlji, ki nima enotnih umetnostnih smeri, ampak naj bi predstavljala nekak pregled vseh umetnostnih tendenc pri nas, ogiba tistega znamenja, ki je vsem edino skupno, namreč svojega slovenskega izvira, slovenstva samega! Slovenska javnost tega ne razume! To je zanje prava nepričakovanost.

Razstavo je priredilo namreč »Društvo likovnih umetnikov dravske banovine v Ljubljani«, »Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremljenj, težečih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

Slovenska oblikujoča umetnost ima za seboj sedem sto let. Slovenska moderna oblikujoča umetnost je pa bila kot izraz narodne samobitnosti že pred 30 leti pripoznana v takratnih svetovnih umetnostnih središčih na Dunaju, v Londonu in v Berlinu, pa tudi v Pragi, Belgradu in Sofiji, pozneje pa v Benetkah, na Holandskem itd. in prav poslednji čas spet na Dunaju, kjer so kritiki, ki stvar razumejo, Tonetu Kralju pripoznali pomen kot predstavitelju posebne slovenske umetnostne samobitnosti.

Ivan Cankar je zapisal, da je Schiwitz von Schiwitzhofen na Dunaju na dvoru dejal: »Majestät, ich bin ein Krainer«...

Še seznam razstave ima samo naslov: »I. pomladanska razstava društva likovnih umetnikov dravske banovine«. Zahtevali so menda nekateri razstavljalci, da naj bo naslov: »Razstava slovenskih umetnikov«, pa je bil ta naslov, ko je bil že narejen, odstranjen. V uvodu (bolje »predgovoru«) je govor o prejšnjih skupnih razstavah v Jakopičevem paviljonu, ki da so »priborile domači likovni umetnosti mesto (bolje ‚prostor') in trajne vrednote v slovenski kulturi«. Pozablja pa pisatelj »uvoda«, da so bile vse te razstave prirejene pod slovenskim imenom in da so jih obiskovali slovenski ljudje tudi zaradi slovenstva in da so dajale tudi javne korporacije (med njimi celo dunajsko naučno minstrstvo) podpore za razstave in kupovale na razstavah zaradi tega, ker so bile slovenske. Prav zaradi tega so dajali podpore tudi za paviljon sam.

II.

Razstava ne daje popolnega pregleda »o stanju naše [illegible] umetnostne produkcije« kot pravi »uvod« seznama, da naj bi bil namen razstave. Tudi tisti umetniki, ki so razstavili, niso poslali svojih najboljših stvari, neglede na to, da nekaj slovenskih najboljših čopičev in dlet ni zastopanih na razstavi. Tudi mlajši rod, n. pr. talentirani Bruno Vapotič in Maleš (Vidmarjev, Franceta Kralja itd. ni zraven) sta poslala le neznatna slabejša dela. Sternena, Ferda Vesela, močnih osebnosti in mojstrov v znanju iz polpretekle dobe ni, in tudi ne Jakopiča ne Jame in cele vrste drugih.

Tone Kralj, ki je razstavil 5 slik in 2 kipa, je brezpogojno najmočnejša kakovost, močan v izrazu, samosvoj, čeprav ne toliko oblikovalen kakor dekorativen. »Južina na polju« in znana »Pieta« (Mrtvi pilot) sta odlični deli, še boljši kot »Karneval«, ki ni čisto Kraljevega duha, »Pomlad« bi imela boljši naslov »Pot h krstu«. Mare Kraljeve

---

Resnejši in globokeje misleči ljudje med nami so utihnili. Otopeli so in stoje ob zidu. Brez žrtev ni boljšega življenja, brez trpljenja ni odrešenja. Kdor odpre oči in jasno in brez strahu pogleda v življenje občestva, v katero spada sam, se bo zavedel in se mu bo zbudila vest in zavest dolžnosti — če ni moralno pokvarjen in ni koristolovec, ne smrdljiva cunja, ki jo vlači veter po cestnem blatu; ne bo imel gobezdal za preroke in ne žlobudranja puhloglavcev za razodetje.

Širite in naročajte naš tednik!

O politični odgovornosti

Težko, če je kedaj bila na svetu stranka, kakor Jugoslovenska nacionalna stranka, ki bi pri milijonih udov bila popolnoma brez vsake notranje, lastne moči. Pri tem je treba še upoštevati, da je treba jemati te milijone ne samo relativno, ampak da so baje predstavljali tudi do 90% politično organiziranih ljudi v Jugoslaviji. Pa je prišla sprememba vladavine, in ta milijonska stranka je, kakor da bi je ne bilo: še geniti se ne more in ne upa, čeprav se vrši vse politično življenje mimo in proti njej.

Nekdaj mogočni minister Maksimović, ki si postavljen na lastne noge ni mogel niti zase priboriti mandata, bi ji bil lahko simbol.

Staro politično resnico bi ponavljali, če bi razlagali, da je to pač moralo tako priti pri stranki, ki ni imela nikoli in tudi nikoli ne bo imela zaslombe pri ljudstvu. Njena moč ne more segati dalje, ki z njim razpolaga. V tistem hipu, ko ga ji vzamejo iz rok, ne pomeni nič: le še nekaj zbeganih prisklednikov in poživajnikov leta preplašenih naokoli.

A seveda — komaj če moremo dovolj na glas poudariti samoumevnost, da velja zakon politične veljave za vsako združbo, ki prihaja in se vzdržuje z enakimi ali podobnimi sredstvi.

S tega višjega vidika je vredno zabeležiti prerekanje med »Jutrom«, glasilom Jugoslovenske nacionalne stranke — kolikor je o tej sploh še mogoče govoriti — in med »Glasom naroda«, katerega zapovedniki bi radi prišli do veljave po poti in na način, ki jim menda še samim ni jasen. Jasno jim je samo, da je JNS nad vse osovražena pri našem ljudstvu, in to bi hoteli izrabiti. Sicer si »Glas naroda« na vso sapo prizadeva, da bi svojo bit nekako opravičil in razložil. Zato nalaga novim ljudskim poslancem, naj ustvarijo »pravo ljudsko gibanje od spodaj navzgor, ki bo slonelo na najbolj ljudski zahtevi: več kruha in več zaslužka«. Zase pa ugotavlja, da je glasilo slovenskega ljudstva, »svobodna tribuna za njegove zahteve, potrebe in kritike«. Sicer bi utegnil kak dvomljivec vprašati, kako bodo poslanci tisto ljudsko gibanje započeli in zlasti bi ga utegnilo zanimati, kdo je pooblastil »Glas naroda«, da se razglaša za glasilo slovenskega ljudstva, ki ni nikoli pooblastilo niti njega niti njegovih generalov. Pa to so menda malote, ki v današnjem političnem avtoritarnem ozračju ne štejejo mnogo.

Vsekako označuje »Glas naroda« pravilno vrednost in delo JNS, ko piše:

»Tri polna leta je vladala nad Jugoslavijo JNS. Vse, kar se je godilo v teh letih v Jugoslaviji, se je godilo edinole po volji in po odobrenju JNS. Najtežja in največja gospodarska ko politična vprašanja so se ravno tako reševala le po volji voditeljev JNS, kakor se tudi zadnji dnevničar ni mogel nastaviti brez pristanka JNS. Volja JNS je bila zakon in celo naše zakonodajno telo je sklepalo in odločevalo samo tako, kakor mu je predpisovala volja najvišjih funkcionarjev JNS. Vsak nastop proti JNS je veljal kot nastop proti državi in vsaka kritika njenega delovanja je veljala kot defetistična in vse obsodbe vredna razdiralna kritika. Skratka, vsa oblast je bila v rokah JNS in samo njena volja je veljala.«

»... vlada naše JNS ni storila proti krizi nič, vlada JNS je s prekrižanimi rokami gledala, kako stiska naš narodni dohodek, če pa je že izdala kakšen ukrep, je bil ta ali tako prepozen ali pa tako napačen, da bi bilo večkrat bolje, če ga sploh ne bi bilo.

Poglejmo samo na krizo našega denarstva. V vseh drugih državah so vlade takoj priskočile ogroženim denarnim zavodom na pomoč, jim dale miljarde denarja na razpolago, samo da so jih rešili pred navalom vlagateljev. In pomagale so tudi zavodom, ki so imeli sto in sto milijonske izgube ter s svojo pravočasno pomočjo rešile tudi te zavode. A pri nas? Namesto, da bi bili dobili denarni zavodi pomoč, jim je odpovedala Narodna banka kredite. S par sto milijoni je bilo mogoče kriti vse naše denarne zavode, a dala se jim ni nikaka pomoč. Ko pa se je tako po krivdi JNS ustavilo denarno poslovanje, se je ustavilo vse gospodarsko življenje in kriza se je poostrila.

Nato je prišla še do podstave zavožena finančna in davčna politika ministra dr. Gjorgjevića. Že tako silno znižani narodni dohodek se je z redukcijo plač znižal še bolj, nezmanjšani pa so ostali reprezentativni izdatki in stalno so rasli izdatki za penzije. Obenem z redukcijo izdatkov pa so se povečali davki, takse, trošarine in cene monopolskih izdelkov, da je ta nemogoča politika spravila naše gospodarstvo na rob propada.«

»Jutru« je pri teh hudih očitkih najprej priskočila na pomoč njegova večerna izdaja, »Slovenski narod«, ki si je v ta namen naročil »narodnega poslanca«. Veseli nas pri tem, da lahko tudi »Narodu« v marsičem damo prav. Na primer ko takole piše:

»Glas naroda«... pozablja, ... da so možje, ki danes odločujejo o smeri lista,* dobro znane osebnosti, ki jih naše ljudstvo pozna predvsem z vseh shodov in sestankov bivše JNS. Še več: Ti možje, ki jih pisec omenjenega uvodnika v svoji kričeči kratkovidnosti neposredno dolži vseh mogočih političnih grehov, niso bili samo odlični člani in odborniki bivše JNS, marveč so po vrsti vsi zavzemali tudi tako visoka mesta v naši javni upravi, da so bili tudi neposredni izvrševalci strankinih ukrepov. Nanje pade tedaj dvojna odgovornost, saj so delovali pri sprejemanju dotičnih ukrepov kot funkcionarji stranke, kot nosilci upravne oblasti pa so potem še skrbeli, da so se ti ukrepi po možnosti tudi izvršili.

Če se poslužim najmilejšega izraza, je početje glasila Merkurjeve tiskarne vsaj komično. Če je namreč res, da se v preteklih časih ni mogel brez pristanka JNS namestiti niti zadnji dnevničar, ima pisec članka vso široko možnost, da natančno preišče, čigavo ime stoji na predlogu za imenovanje »zadnjega dnevničarja« in čigavo se zopet blesti na nastavitvenem dekretu.«

— — — — — — — — — — — — — — — —

»Večna borba proti bivši JNS pa postaja skrajno neokusna, saj ima samo namen, zakriti dovolj znano dejstvo, da so poslodavci ‚Glasa naroda' še pred par meseci na ves glas povzdigovali to stranko. Na drugi strani pa je popolnoma resnična trditev glasila Merkurjeve tiskarne, da JNS pri volitvah ni smela nastopiti, to pa čisto gotovo ne iz razloga, kakor ga navaja ‚Glas naroda', kajti danes smo si lahko na jasnem, da njene šanse v dravski banovini ne bi padle na 47 odstotkov. »Glas Naroda« je poleg te polovične zapisal še drugo celo resnico: ‚Nekaterim posameznikom se je le posrečilo, da so se rešili splošnega potopa, ker so prešli na novo linijo nove politike.' Člankarju se niti ne sanja, kako dobro je zadel s to ugotovitvijo. Samo svojih poslodavcev se naj spomni, pa mu bo takoj jasno, kdo vse je urno zatajil JNS in pravočasno prešel na novo linijo.«

Če pa imajo jutranji generali prav, ko kažejo na ljudi okoli »Glasu naroda« kot na ljudi svoje zvrsti, pa seveda nimajo prav, če svojo protiljudsko politiko takole razlagajo in opravičujejo:

»Govoriti o tem, da je JNS imela kdajkoli državno moč v svojih rokah, je povsem napačno. Taka trditev sloni na povsem napačnem naziranju, da je Jugoslavija država parlamentarnega sistema. V parlamentarnih državah večinska stranka postavlja vlade in je za nje odgovorna. V naši državi je parlament brez vpliva na sestavo vlade in ministri po naši ustavi parlamentu sploh niso odgovorni. Kdor le primitivno pozna naš najnovejši razvoj, ve, da so vlade, ki so prihajale v zadnjih letih na upravo države, imele in to dostikrat v najvažnejših resorih — ministre, ki niso bili iz vrst JNS, in ve tudi to, da je Narodna skupščina ponovno izglasovala odredbe, ki jih po svoji večini ni odobravala, ker mora svojo zakonodajno oblast sicer ne formalno, pač pa dejansko deliti z vlado, ki je neodvisna od zaupanja ali nezaupanja poslancev in senatorjev.

O bivšem finančnem ministru g. dr. Djordjeviću, ki je bil pravi gospodar finančne politike v vseh režimih, ki jih je JNS podpirala, se da reči marsikaj. Ali eno gotovo ne, da bi ga bil mogel katerikoli poslanec, ali pa celo JNS odstraniti z njegovega položaja.«

Že logika besed samih je imenitna. Skoraj na isto sapo, ko zatrjujejo, da je **vlada neodvisna od zaupanja ali nezaupanja poslancev**, pripoveduje tudi, da je Narodna skupščina ponovno izglasovala odredbe, **ki jih po svoji večini ni odobravala**. Toda čemu je izglašala slabe zakone, če je bila vlada od nje neodvisna in kakšen pomen naj ima sploh glasovanje v slehernem javnem zboru, če naj ima ta zgolj pravico pritrjevanja? Sicer pa to niti res ni, celo v sedanjem parlamentu imajo poslanci pravico glasovati proti vladi, če pa tega ne delajo, je pa to pač znamenje, da soglašajo z njo. Ni samo cenen ta »Jutrov« poskus, zvaliti odgovornost s pleč svojih poslancev, ampak prav aboten. In če so se jutranji državni poslanci hotoma spremenili iz ljudskih zastopnikov v podložniške priprošnjike, je to sicer dokaz, da so za poslance popolnoma nesposobni, odgovornosti jim pa navzlic temu nihče ne more odvzeti.

Abotnost stališča JNS pa najbolj dokazuje dejstvo, da je bil predsednik vlade hkratu tudi predsednik stranke, in da je bil glavni tajnik stranke dr. Kramer prav tako člen ministrstva. Pa da bi v takem ministrsvu mogel in upal hoditi finančni minister lastna, ljudstvu škodljiva pota? In če bi bil tudi res hotel hoditi po njih — zakaj vendar ni Kramer podal ostavke in se tako znebil odgovornosti? Ali je bilo njegovo ministrstvo več vredno, kakor ljudska korist in blaginja?

Ne, odgovornosti za politiko zadnjih treh let ne more jutranjim ljudem nihče odvzeti. Kakor je ne bo mogel vzeti nihče tistim, ki so prišli za njimi. Kajti kdor ima oblast, ima tudi odgovornost. Kdor pa nima moči, da bi to oblast vršil, kakor zahteva odgovornost, naj se umakne od nje.

* namreč lista »Glas naroda«. — Ur.

---

† Dr. Henrik Tuma:

Nekaj pojasnil h knjigi „Goriški Slovenci"

V knjigi »Goriški Slovenci« II. del, navaja Andrej Gabršček na str. 434 in sled. vzroke poloma Trgovske Obrtne Zadruge v Gorici ter pravi: »Naglašati je treba, da Trg. Obrt. Zadruga ni prišla v težave zarad špekulacij z zaupanim denarjem, ampak da je bila nesreča edinole konkurz Mizarske Zadruge v Solkanu, kar so znali politični nasprotniki izkoristiti tako uspešno, da so vlagatelji Trg. Obrtne Zadruge odpovedali v kratkem času nad 1,000.000 hranilnih vlog.« Na kratko izvaja zgodovino Mizarske Zadruge, da je prvi korak za organizacijo mizarjev storil kaplan Dermastja l. 1891., drugi korak je bil ustanovitev Mizarske Zadruge z mehanično delavnico. Svoj kredit je dobila pri Trg. Obrtni Zadrugi, ko je bil dr. Tuma načelnik. Nadaljuje dobesedno: »Dr. Tuma je kmalu potem zapustil T. O. Z., Mizarsko zadrugo in narodno-napredno stranko. Mizarsko zadrugo je bil izročil R. Konjedicu, ko ga je bil navdušil za delo v zadrugi, in ko je hotel Konjedic vso svojo in vse Konjedičeve rodbine eksistenco zastaviti za Mizarsko zadrugo. Ko je Tuma odšel od M. z., je bila ta že zadolžena pri T. o. z. :a nad 200.000 kron. Dr. Tuma je ostal v zvezi nato le s Konjedicem in vodil zanj in M. z. razne pravde, — zato pa, če je bil kdo informiran o resničnem stanju Mizarske, je mogel biti to edino le dr. Tuma. **Toliko je bilo v ‚Primorcu'.**«

Gabršček pri tem svojem poročilu ni dovolj določen. Ne očita mi gori navedenega iz lastnega, marveč po narekovanju »Primorca«. Dasi g. Gabršček v svojih spominih večkrat ponavlja, kako brezobzirno in zavratno so pripadniki kat. nar. stranke napadali in sumničili svoje politične nasprotnike, dasi je bil on sam od l. 1901. naprej voditelj vsega političnega in od l. 1902. naprej tudi gospodarskega gibanja na Goriškem, ogiblje se govoriti v lastnem imenu ter mi podtika sumničenje »Primorca«. Očitno hoče odklanjati odgovornost za propad Trg. Obrtne Zadruge od sebe s tem, da navaja kot glavni vzrok propada Trg. Obrtne Zadruge propad Mizarske Zadruge. Ima pa prav, da sem poklican pojasniti ustanovitev,

---

risbi na svili sta preprosti, pa efektni. Dobro plastične so oljnate slike Mire Pregljeve »Šivilja« in cvetice, delane z občutjem. Jakac, ki je mojster v risbah s kredo, ima seveda dosedanjo višino v tej tehniki, oljnata podoba kanonika Sušnika je pa preveč zglajena, sladka in premalo realistična. Ivan Vavpotič zna slikati, glavno mu je, da doseže zunanji vtisk in ga je tudi dosegel s podobama konzula Sevčika in igralca Kralja, pa tudi z »Zatišjem s konjičkom«, »Plesalka« pa bi imela lahko še več svetlobnih efektov. Talentirani France Pavlovec je poslal le dve zatišji »Kruh« in »Krompir«, ki sta obe neizdelani in brez ekspresije. Fran Tratnik (1 olj. slika, 2 risbi) ni zrastel, odkar je zadnjič razstavil. Maksim Gaspari ima 5 oljnatih slik v svojem znanem slogu: so to dobri motivi za razglednice. Fran Zupan se je spravil tudi na morske krajine.

Gojmir A. Kos, ki je predsednik »Društva likovnih umetnikov dravske banovine«, ima 5 oljnatih slik; v srednji dvorani visi »Načrt za portretno kompozicijo (2 deklici in 1 deček). Krajina »Gosposvetska cesta« nima izraza, dve zatišji z ribami sta boljši, tihožitje »Cvetje« ne dosega tihožitij Mire Pregljeve. Mirko Šubic je razstavil oljnato sliko »Sv. Boštjana«, ki je stvar brez realizma, mučenik prenaša popolnoma mirno bolečine kot bi bil lesen, stvar pa tudi ni idealistično zasnovana. Krajini Saše Šantla sta leseni in osladkani, brez prepričevalnosti in naravnosti, »Metliški tkalec« je slabši kot »Belokranjsko zatišje« Henrike Šantel. Med slikami vise tudi manj zreli poskusi, ki bi jih sploh ne bilo treba razstavljati.

Izmed kiparjev ima Gorše izrazite stvari, ki so včasih pretirano poudarjene, kot na pr. portret prof. dr. Iz. Cankarja, prav močna je »Ženska glava«, ravno tako tudi portret št. 7. Tine Kos je dober kipar, njegovih 8 del v lesu, mavcu, v umetnem kamnu in terakoti imajo svoj slog, čeprav ne toliko duše. Kalinova marmorja sta živa, mehka, občutena, posebno pa je »Ženska glava« v mavcu tako izrazita, da je veselje. Lojze Dolinar ima oblikovno dober portret in znano Jakopičevo busto v nabrežinskem kamnu. Kiparji so dobri.

Razstava dela v splošnem vseeno dokaj dober vtisk. Nima pa, kar je naravno in nič ne škoduje, enotnega sloga. Nekateri mlajši slikarji posnemajo zagrebško šolo, ki stoji pod vplivom Francoza Bonarda itd., delati naj bi raje začeli po svoje.

Marsikateremu razstavljalcu pa manjka osebnega izraza, manjka pa tudi priraščenosti v naše okolje, našega slovenskega zraka in občutja. Globoka je pa umetnost le, če je globoko zaraščena v svoj kraj in v dušo svojega občestva.

Dr. I. R-i.

*

poslovanje in propad Mizarske Zadruge, ker sem bil njen ustanovitelj in voditelj do prevzema po Rudolfu Konjedicu.

Res je, da se je prvi pečal z gospodarskim položajem mizarjev agilni solkanski kaplan Dermastja in dosegel enotni cenik. Kmalu potem, ko sem bil premeščen kot sodnik iz Tolmina v Gorico l. 1894. me je zanimalo mizarstvo v Solkanu, kjer sem videl neko obrtno središče, kakih 40 mojstrov in do blizu 300 delavcev. Četudi so solkanski mizarji delali navadno mizarsko blago, so dobro prodajali, ker je bilo ceneno in pripravno za srednje in nižje stanove. Jeli so pa takrat izdelovati tudi gorše blago. Zavoljo naraslega zaslužka se je polagoma vgnezdilo med solkanske mizarje pijanstvo tako, da od svojega dela niso imeli pravega haska. Ko sem bil l. 1795. izvoljen za deželnega poslanca kot zastopnik slovenskih trgov, sem se jel intenzivnejše baviti z vprašanjem združiti vse solkanske mizarje v obrtno produktivno zadrugo. Mizarji so bili sprva nedostojni, čuta solidarnosti med seboj niso imeli prav nobenega. Bilo je torej predvsem treba pouka. Priredil sem več shodov, pozneje skoraj vsak teden sestanek z mizarji. Značilno za duh, ki je vladal med njimi je, da so mizarji vsak ponedeljek zvečer na sestanek prišli vinjeni tako, da smo morali preložiti sestanke na torek, pa tudi otorej je prihajala še polovica vinjenih tako, da smo sestanke nazadnje preložili na sredo. Zračunil sem jim, koliko zapijejo in kako bi lahko z denarjem, katerega vržejo proč pa še škodujejo zdravju in zanemarjajo družine, napravili v teku let veliko obratno glavnico. Razno politično delo me je potem par let zadržalo, da do ustanovitve zadruge ni prišlo. Med tem so pa trije ali štirje boljši mizarji ustanovili svoje društvo s prodajalnico v Trstu, ki je sicer dobro uspevala, a niso imeli sposobnega človeka, ki bi bil nadziral trgovino in knjigovodstvo, zato so se obrnili na me, da bi ustanovil zadrugo. Po večkratnih sestankih je nazadnje bila zadruga ustanovljena ter registrirana 28. maja 1900.

Prvega aprila 1901 jela je Mizarska zadruga v Solkanu delovati. Bila je moja ustanova. Hotel sem z ustanovitvijo Mizarske zadruge v Solkanu pokazati, kako se finansira večje industrialno podjetje. Trg. Obrtna Zadruga bi morala vršiti vlogo kreditnega zavoda za obrt in trgovino, brž ko bi prvo organizatorno delo premagala. Po dolgem pripravljanju sem pridobil solkanske mizarje, da so sledili mojemu vodstvu ter sprejeli moj načrt. Trg. obrtna zadruga imela je dati potrebni denar za ustanovitev Mizarske zadruge ter si ohraniti nadzorstvo in dejansko vodstvo po meni toliko časa, da bi Mizarska zadruga nabrala dovolj lastne glavnice. Mizarji so podpisali 72 deležev po 300 kron in tri deleže po 150 kron, vsega 22.050 kron, k temu trojno poroštvo v znesku 66.150 kron, ter se obvezali svoje izdelke postaviti v skupno skladišče. Na vplačane deleže, trojno poroštvo in zalogo dala bi Trg. O. Zadr. odprtega kredita do 50% polnega kritja. Trgovsko ministrstvo pa je dovolilo 17.000 kron za nakup strojev pri tvrdki Tönnies v Ljubljani in istočasno 3000 kron kot izredno štipendijo za proučevanje trgovinskih razmer na Vzhodu in organizacijo trgovine z mizarskimi izdelki tam. Za pridobitev teh kreditov sem se imel zahvaliti posredovanju poslanca Šukljeta, najbolj pa barona Šveglja. S Švegljem sem se parkrat na Dunaju posvetoval in mu razložil položaj mizarjev v Solkanu in trgovine z mizarskim blagom na Vzhodu in v Mali Aziji. Baron Švegelj je bil svoje dni avstrijski veliki konzul v Aleksandriji in je razmere poznal, da Vzhod jemlje velike količine lesa in izdelanega blaga, tega večinoma iz Francije, les pa iz Italije. Vedel je tudi, da je lesna trgovina v Sloveniji docela neorganizirana, da gre les večinoma v Italijo namesto, da bi služili domači trgovci in parobrodniki v Dalmaciji. Ker sem izjavil, da osebno proučim razmere na Vzhodu, mi je obljubil štipendijo 3000 kron ter zatrdil, da je to prvi primer v Avstriji, da se da tako visoko štipendijo v tak namen, a da ima polno zaupanje v mene, da pa izposluje podporo le na mojo besedo, ako sam izvedem celo akcijo. Teh kreditov nisem hotel porabiti, dokler bi Mizarska zadruga ne stala trdno na lastnih nogah. Mizarska zadruga je imela lastno prodajalnico v Trstu in veliko skladišče v Solkanu. Oboje je bilo kupljeno z denarjem Trg. Obrt. zadruge. Preden pa bi se zgradila tvornica in uvedel mašinelni obrat, zahteval sem od zadružnikov-mizarjev, da skrbe za zložitev lastnega obratnega kapitala. Razložil sem, da je T. O. Z. kreditirala le za ustanovitev do zneska, ki je bil dvojno pokrit z deleži in blagom, do katerega je smela po lastni moči in po moči članov Mizarske zadruge, da pa se kredit Mizarski zadrugi razširi le pod pogojem, ako se člani obvežejo za 10 let ter puščajo od vsakih 20 kron izročenih izdelkov dve kroni za nabiranje lastne obratne glavnice. Mizarska zadruga je bila že sprva zasnovana tako, da ni imel noben člen pravice do obresti in dividende, marveč se je moral dobiček stekati v posebne pričuvne zaloge do višine podpisane varščine poleg splošnega rezervnega fonda. Šele po zavarovanju vseh podpisanih deležev in varščine bi obresti deležev in dividenda šle po vsakoletnem sklepu občnega zbora zazarji že spočetka podvrgli, branili pa so se odločdružnikom. Tem določilom pravil so se bili mino 10letne obveze in puščati poleg posebnih pričuvnih fondov še na oddanih izdelkih 10% izplačilne cene. (Konec prih.)

Spominjajte se
našega
tiskovnega
sklada!

OPAZOVALEC

Slovenska narodna opera — „Gorenjski slavček“

Preteklo nedeljo 2. VI. zvečer so peli očitno zaradi ljublj. velikega semnja v ljublj. operi Foersterjevega »Gorenjskega slavčka«, prvo res umetno slovensko opero, staro že 65 let. To je prav. Ne da bi pa hoteli delati komu kakih posebnih očitkov, moramo omeniti, da je bil tudi letošnji »Gorenjski slavček« prav tako na hitro podan, kakor na Parmovem večeru »Ksenija«. Tudi gledališče je bilo napol prazno, kakor pri »Kseniji«. Pevci so proti koncu sezije res že izmučeni, peti morajo v najbolj plehkih operetah, tako da najboljši talenti in glasovi trpe škodo, vendar bi bilo treba skrbeti, da so vsaj tiste redke **predstave slovenskih del**, kadar so na vrsti, **posebno skrbno pripravljene**. Če bi to res bile, bi vsaj razumniki in izobraženejši del občinstva **napolnili** ob takih prilikah operno gledališče. Vsaka predstava resnih slovenskih del bi morala biti nekakšna **gledališka slovesnost**, ker le na tak način bi zbudili tudi pri širšem občinstvu zanimanje za slovenske umetnine.

»Gorenjski slavček« res ni »Prodana nevesta«, je pa resno glasbeno delo, ki ima posebno v zborih glasbene vrednosti, ima slovensko barvo, dih planin, pa tudi šegavost, čeprav je dejanje preprosto. Imel je uspeh tudi v Brnu. — »Gorenjskega slavčka« je treba podati v **njegovem slogu. Ljubljanski operi manjka v splošnem sloga.** Ensamble so pokvarile operete, ki jih morajo peti operni pevci. Prvo dejanje »Gor. Slavčka« je stalo najnižje. Celo Gostič (Franjo) ni zadoščal ne v velikem samospevu, s katerim je svoje dni Šimenc dosegel viharno navdušenje, ne v dvospevih. Ga. Ribičeva (Minka) se je trudila, pravi »slavček« pa le ni bila, ne toliko v igri kot v petju. »Gor. slavček« je poezija ljubezni na vasi, potrebna je čistota petja, nežnost, lepota. Šmarnice v logu diše vse lepše kot rdeči mak ali košata potonika. Najboljše je bilo drugo dejanje, ki je tudi režijsko dobro zamišljeno. Najbolj v slogu je bila gdč. Župevčeva, sicer z majhno vlogo Minon, je pa pela v francoščini s svojim sicer ne obsežnim, pa srebrnim, čistim glasom prav lepe kolorature. Gdč. Župevčeva poje tehnično pravilno, ne tja ven dan in bi ji bilo treba dati prilike, da razvije svoje posebne zmožnosti. V zadnjem dejanju je bila režija premalo natančna, veliki zbor »Ave Marija« je bil kar sam zase, na koncu je pa bilo le preveč narodnih pesmi, ki so zakrile vse dejanje. Janko (Chansonette), čeprav ne slab, bi moral biti bolj uglajen, dobro zunanjo podobo pisarja Rajglja je podal I. Rus, Zupan oskrbnika, mater Minke pa ga. Kogejeva.

Pišemo to ne kot gled. poročevalci, ampak **zaradi načela, da imej Slovensko narodno gledališče uprizarjati slovenska dela z največjo skrbnostjo, ne pa »po domače«**, naj bi slov. narodna opera uprizorila v prihodnji seziji zraven kakšnih Parmovih del (seveda vtiskovito prirejenih in dobro podanih) tudi Foersterjevo opero »Dom in rod« in pa predvsem kakšno Mihevčevo delo, kar je bilo v »Sloveniji« že večkrat poudarjeno. —a—

Gospodarstveni altruizem

Že ob naslovu se bo vsakdo zdrznil, češ: gospodarstvo in altruizem, ta dva pojma pa vendar ne moreta hoditi vštric. Vsak je vendar sam sebi najbližji. Res, da ga ni naroda, ki se ne bi držal tega reka in ravnal po njem. Svojo grobo tvarno veljavo ima zlasti in pred vsem v narodnem gospodarstvu. Toda Slovenci, se zdi, kakor da delamo v tem pogledu čudno izjemo. Vedno smo bili do vseh svojih sosedov in bratov tako navdušeno altruistični, da trpimo zaradi tega velike gospodarske škode. V dokaz za to naj nam bodo ob priliki ljubljanskega velesejma navedena tri prav groba dejstva.

Vozni red vlakov, ki nam ga dela direkcija drž. železnic v Ljubljani, je za naše spodnje Zasavje za smer iz Ljubljane ali v Ljubljano že vsa leta, iz sezije v sezijo, tako prikrojen, da je v korist sosednjemu Zagrebu, slovenskemu gospodarstvu pa v občutno škodo. Že par let stoji pri Zidanem mostu drugi most, ki je s svojimi železniškimi progami usmerjen naravnost proti Sevnici, Rajhenburgu, Krškemu in Brežicam. Kljub temu pa naša železniška uprava še vedno noče vedeti, kako bi ta most lahko služil zboljšanju zvez potniških vlakov. Za vse proge iz Ljubljane ali Maribora so vpeljani vlaki, ki se s svojimi garniturami voz delijo na stranske proge, tako da ni treba potnikom nikjer prestopati. Le glede spodnjega Zasavja se železniška uprava do danes tega ni domislila. No, pa če je že tako, kje so potem naše korporacije, katerih dolžnost je, da pazijo na takšne stvari. Kje so naše občine, kje je Zbornica TOI itd.?

Med nami so velike, ugledne trg. hiše, ki so praznovale že stoletnice svojega obstoja. Ali vmes so nekatere, ki se v sto letih še niso hotele povzpeti do tega, da bi trgovale v svoji lastni hiši. Ali ni to višek našega altruizma, da dopuščamo kaj takega?

Naša tiskarska industrija rabi preprostega tiskovnega papirja že po cele vagone na dan. Takšnega papirja nam izdela slovenska papirna industrija dovolj, če ne več ko preveč. Ali kaj nam to pomaga, ko se ponudnik in povpraševalec v Ljubljani ne moreta srečati. Glede papirja slovenskih papirnic se lahko srečata le v hrvaškem Zagrebu. Zaradi tega nam v naših gozdih lesni odpadki preperevajo in gnijejo, beroči Slovenci smo pa obsojeni, da držimo dan za dnem v svojih rokah papir iz tujega lesa in beremo na njem kakor v ciničen zasmeh natisnjeni poziv: Kupuj domače blago!

Po vsem tem in spričo splošne gospodarske krize je menda že skrajni čas, da spravimo naš altruizem v krizo in se ga znebimo. Začeti pa je treba seveda zgoraj.

J. Rus

Svojevrstno pojmovanje „Jutra“

»Jutro« zatrjuje [illegible]
da so »narod« (s čimer misli menda na ljudstvo) in zlasti tudi hrvaški kraji »sprejeli 6. januar z občutkom notranjega olajšanja« zaradi tega, ker so tako Srbi, kakor Hrvatje in Slovenci instinktivno čutili, da jih razbesnela **in svojevrstno pojmovana demokracija** vodi v katastrofo, češ, da mi nismo Angleži.

Ta trditev je z dejstvi v načelnem in stvarnem, torej v kar najbolj zaokroženem nasprotstvu!

Pred vsem v Jugoslaviji tudi pred 6. januarjem nismo imeli prave demokracije, tiste in take demokracije, v kateri naj bi ljudstvo res svobodno odločalo, kdo naj upravlja njegovo družbeno življenje. Ali naj kličemo v spomin samo tiste volitve, ko je slavni radikalno-demokratski režim kar čez noč odstranil vse zastopnike južnosrbskih muslimanov? Ali naj zgolj vprašamo, koliko je bilo vlad pred 6. jan., ki bi jih bilo res izbralo ljudstvo Slovencev, Hrvatov in Srbov? In če je kedaj katera bila, ki je res imela bolj ali manj zaupanje ljudstva, ali je niso znale spletke zlasti tudi demokratskih — kar je nekaj popolnoma nasprotnega od demokratičnih! — duhovnih očetov spraviti od moči?

Kajti res, vsa zgodovina vlad pred 6. januarjem in zlasti tudi vidovdanske ustave same je nepretrgana povest, kako so skušale klike, ki niso imele zaslombe v ljudstvu, spraviti pri tem ljudstvu prav demokracijo v slab glas in tako ob veljavo. Kajti le ob diskreditirani demokraciji so mogli upati, da ostanejo pri vladi in njenih dobrinah.

Spominjajte se našega
tiskovnega sklada!

Kajti »demokratsko« in jugoslovensko-nacionalno demokratično načelo je takole: če ste zame,

vas priznavam, ko ste zoper mene, me vaša volja ne briga, pa čeprav je vas 95% in nas samo 5%. Kajti kadar ste zoper mene, je demokracija najmanj »svojevrstno pojmovana«, če ne sploh »pobesnela«. In tako je vendar treba krotiti!

»Jutro« seveda ni slučajno zapisalo tiste besede o pobesneli in svojevrstno pojmovani demokraciji. Kajti dobro čuti, da vstajajo ljudske množice tudi pri nas v Sloveniji in da zahtevajo, naj se sliši njihov glas in spoštuje njihova volja. In zato ne pomeni ta volja nič drugega, kakor šepetano opozorilo na »pristojno mesto«: »Če bi nas utegnili potrebovati zoper ‚pobesnelo demokracijo', mi smo pripravljeni!«

Demokratični možje in „Gruda" pa tudi „Pohod" in „Glas naroda"

(Dopis iz celjskega okraja.)

Čuditi se mora vsak, ki demokratično misli in [illegible] kako more »Gruda«, glasilo »Zveze kmečkih fantov in deklet« pisati o demokratičnih državnikih, kot na primer o Stambolijskem, ki je padel za demokracijo, potem o Štefanu Radiču, ki je sedel v zaporu za svoja načela, o demokratičnem Švehlu itd., ko so pa tisti, ki so ustanovitelji »Zveze kmečkih fantov in deklet« in sploh vsi, ki za to društvo delujejo, ki v »Grudi« sodelujejo vsa štiri leta do danes, ali vsaj do 5. maja, bili tam, kjer je moč, ne pa na tisti strani, ki se bori za svobodo in demokracijo. Pri občinskih volitvah 15. oktobra 1933 so bili na strani JNS, pri senatskih volitvah pa tudi na strani JNS (zdi se mi, da se je g. minister Pucelj v »Jutru« zahvalil volilcem.) Torej dokler bodo »Grudini« generali v praksi vodili boj proti tistim, ki se borijo za svobodo, nima »Gruda« pravice pisati o demokratičnih ljudeh. Ali je g. Pucelj bil preganjan v dobi od 8. novembra 1931 pa do danes? Ali morda Mravlje? [illegible] Predsednik »Zveze kmečkih fantov in deklet« je pa agitiral, kakor pravijo, za Jevtićevo listo, torej tam, kjer je bil tudi Prekoršek, a seveda proti Prekoršku, ker je pripadnik JNS. Ali ni bilo to čudno? Prej so pa g. Prekorška vabili na tekmo koscev in žanjic kot govornika, torej pripadnika JNS. Kaka nenačelna agitacija. Nekateri uradniki, ki jim je g. Prekoršek pomagal ali do služb ali do napredovanja, so sedaj volili Štanteta. Toda ne zato, ker Prekoršek pripada JNS, saj so bili prej sami agitatorji za JNS, ampak zato, ker so zagotovo mislili, da bo g. Prekoršek propadel. To se vidi, kaki ljudje so to. Če bi bili ti ljudje sodelovali za Mačkovo listo, jim g. Prekoršek gotovo ne bi bil zameril. Saj je znano, da je za g. Štanteta deloval neki znani pripadnik JNS, ki je pri strok. predavanjih za to strango agitiral. Samo zadnji čas je prišlo do osebnih nasprotij ter so se nekateri hoteli maščevati nad Prekorškom in dr. Kalanom. Znano je, da je gospod Prekoršek pomagal nekemu uradniškemu sinu do službe, a oče ga v zahvalo ni volil. Sedaj mu je pa žal.

O »Pohodu« ni vredno govoriti. O »Glasu Naroda« pa povem samo to, da so tisti, ki se sedaj zbirajo okoli njega, od 8. novembra 1931 podpirali prejšnji sistem. G. poslanec Mravlje je ravno tako glasoval za vse tisto, kakor g. Prekoršek, g. Stane Rape in g. senator dr. Ravnihar.

»Glas Naroda« nima pravice zabavljati na delo JNS in na preganjanje uradništva od strani JNS, ko so pa pri občinskih volitvah šli tako složno skup, da se je g. Pucelj v »Jutru« tako lepo zahvalil volilcem; in ravno tako tudi pri volitvah v senat.

Že spet uniforme

Ko so slovenski Bojevniki prelomovske generale izključili, se je »Prelom« najprej naredil, ko da mu je to vse eno. Pa mu le ni bilo, in volitve so ga potrdile še bolj v veri, da mu je edina bodočnost, če se mu posreči, priti spet nazaj v bojevniške vrste. Zato piše skoraj zgolj o Bojevnikih, ki bi jih tako rad povedel k »zmagi«, najbrž nekako takšni, kakor jo je dosegel Ljotić 5. maja. Zdaj so »Prelomovi« zapovedniki pogreli celo spet misel na uniformo, ki so jo že lani širili, pa niso uspeli z njo. Le da so lani oznanjali platnene bele srajce in menda irhaste hlače, letos so pa pod pritiskom razmer spremenili barvo: povsod, prav povsod se menda v kratkem pokažejo »bojevniške« zelene srajce, in vanje se baje oblečejo vsi poštenjaki, ki imajo hrbtenico in značaj. Zvrstili se bodo seveda pod zastavo »Zbora« in »šele tedaj bo ljudska zavest popolnoma prebujena«.

Kakor utegne biti prelomovcem hudo, slovenski Bojevniki bodo odklonili zelene srajce prav tako, kakor vsak drugi kroj, kajti slovenski Bojevniki so del našega slovenskega ljudstva in to res nima niti časa niti denarja, a še manj volje, da uganja otročarije s paradami in da »koraka« pred kakšnimi samozvanimi voditeljčki. S tem pa še ne mislimo in tudi ne maramo reči, da bi slovenski možje ne znali povedati svojih misli in zahtev tudi v množicah. Le da hočejo to storiti kot svobodni državljani, po svobodni javni obravnavi in svobodnem preudarku, ne pa na kasarniško komando kakega povprečneža ali častihlepneža.

Nič ne pomaga, dragi »Prelom«, tudi v zelenih srajcah te slovenski Bojevniki ne bodo poslušali. Čeprav kaj radi verjamemo, da je uniforma obleke in z njo povezana nesamostojnost duha zadnja, prav zadnja mogočost, da se uveljavi fašistična miselnost. In prav tako ti ne bo pomagalo v bojevniške vrste nazaj, pa če boš še tolikokrat po nemarnem imenoval slovensko bojevniško ime.

Obveščanje tujcev

»Neue Züricher Zeitung« priobčuje dopis iz Belgrada. Dopisu se takoj vidi, odkod je zajemal njegov pisec: toliko hvale bi v sicer kritičnem listu ne našli zlepa. Za oznako njegovih informatorjev pa naj zabeležimo dvoje stvari. [illegible] Ko govori o jezikovnih razmerah, pa zatrjuje, da »jezikovno skoraj ne obstajajo razlike, kajti srbščina in hrvaščina sta eno, **slovenščina pa narečje**«.

Kako je mogoče in kdo je zakrivil, da ljudje Bulatove in Kičovićeve zvrsti poučujejo tujce o naših razmerah in nas? Kajti da je dopisnik, ki si je po lastnih besedah »na primer dal prevajati naslove v ‚Narodnih novinah'«, popolnoma nesposoben, ustvariti si o ljudeh in razmerah lastno sodbo iz neposrednega opazovanja, je več ko očitno. Pač samo tako, da se znajo pri podobnih priložnostih vriniti v ospredje ljudje, ki jim ni do stvarnosti in resnice, ampak ki imajo svoje posebne namene.

Poslano

Gospod urednik, bili ste tako prijazni in me opozorili na članek: Kaj je resnica? v 19. štev. »Pohoda« z dne 25. maja 1935.

Gospod agronom A. Jamnik je dokazoval v njem, da ni bil dr. Gregor Žerjav ustanovitelj bivše »samostojne kmetijske stranke«, in je zavračal tiste »zgodovinarje«, ki na njih slone podobne trditve, ker ne priznavajo resnice. Uredništvo »Pohoda« je pa med vrsticami vrinilo mojo knjigo »Politično življenje Slovencev« kot tak »nezanesljiv« vir.

Nasproti temu ugotavljam, da je mogoče samo dvoje: ali »Pohod« ne pozna moje knjige ali pa mi namenoma nekaj podtika. Ako mojega spisa ne pozna (njegov naslov navaja napačno: Politična zgodovina namesto »Politično življenje Slovencev«), potem naj ne govori o njem. Ako ga pa pozna, bi moral vedeti, kar je napisano takoj na naslovni strani, da sega do preobrata in nekoliko čez: do 6. januarja 1919. leta **ko še ni bilo »samostojne kmetijske stranke«, ki o njej torej sploh nisem mogel pisati ničesar**, a da sem nasprotno na 71. strani omenil, da je dr. Gregor Žerjav osnoval **1907. leta »kmečko stranko za Notranjsko«**, kar je seveda nekaj drugega.

Tako je »Pohod« ali iz nevednosti ali namenoma zamenjal to dejstvo. Kaj je resnica, do tega tudi njemu ni bilo...

V Ljubljani, dne 4. junija 1935.

Dr. Dragotin Lončar.

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi list »Argentinske novice«, ki izhajajo v Buenos Aires-ih v Južni Ameriki.

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morala biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas tvarno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Razočaranje.

»Pobeda« pripoveduje o zboru akademske nacionalne mladine v Ljubljani ter da so nacionalistični študentje porabili mnogo energije in truda pri delanju »podstav popolnega duhovnega stapljanja našega ljudstva«. Doživeli pa da so mnogo razočaranja pri tem delu.

Kam meri »Pobeda« ni povsem jasno. Če pa meri na nekatere Ljubljančane, ki so morali priti v stike z »nacionalno mladino«, potem naj vzame na znanje, da so bili tudi ti Ljubljančani precej razočarani spričo njenega »dela za stapljanje«.

Parada namesto dela.

Vrednosti kongresa nacionalističnih študentov v Ljubljani ni mogel zlepa kdo bolje označiti, kakor je to storil nacionalistični »Pohod«. Že znamka izključuje sleherno animoznost:

»Kongres je imel svečani in delovni del. Prvi del je dekorativno, številčno in manifestativno uspel, medtem ko je drugi, to je delovni, od katerega je bilo vse odvisno, odpovedal: od najavljenih petih referatov se je obravnaval samo eden, drugi je bil le prečitan in radi odsotnosti referenta ni prišlo do razgovorov.«

Ali bolj po domače in bolj naravnost povedano: posrečila se je parada, bistvo vsakterih nacionalističnih gibanj, popolnoma pa se je ponesrečila tista stran zborovanja, ki naj bi pokazala nacionalistično akademsko mladino kot kulturno, v kraljestvo duha in umskih vrednot stremečo.

Razširjajte naš tednik

in

spominjajte se tiskovnega

sklada!

Za »Pohodom« »Prelom«.

Potem, ko nas je zadnjič tako hudo zadel pohodovski humorist, je bilo očitno, da bleda zavist ne bo dala »Prelomu« miru. Zato nas je tudi on izročil svojemu satiriku. Kako, naj bi res vsakdo bral:

Novost. »Ali veš, da imajo kronski vpokojenci, ki sploh nočejo postati dinarski, svoje glasilo v Ljubljani?« — »Da, da, baje mu pravijo ‚Slovenija'.«

Ta ponatisk je vsekakor potreben. Zakaj ni ga bilo, bi rekli, ki bi se bil posmehnil ob glasu tega čudnega šaljivca, ko ga je slišal iz »Preloma«. Kajti »Prelom« je pozabil povedati, kdaj se je treba smejati ob njem. In zato ga menda tudi ne bo, ki se ne bi nasmehnil, ko ga bo bral v ponatisku. Pa nam ni treba povedati v ta namen drugega, ko ga je to »humor«, po »Prelomu« seveda.

Prebivalstveno gibanje v Julijski Krajini.

V naslednjem prinašamo zanimiv izkaz o gibanju prebivalstva v tržaški in goriški pokrajini. Pomembno je, da je že od lanskega leta v zadnjih mesecih mestno prebivalstvo v stalnem padanju in to se vleče tudi v letošnjih mesecih.

	Trst	ostala pokrajina	skupaj
Marec:			
rojeni	309	178	487
umrli	333	109	442
razlika	— 24	+ 69	+ 45
April:			
rojeni	278	173	451
umrli	297	95	392
razlika	— 19	+ 78	+ 59

	Gorica	ostala pokrajina	skupaj
Marec:			
rojeni	68	236	304
umrli	68	203	271
razlika	—	+ 33	+ 33
April:			
rojeni	59	241	300
umrli	75	180	255
razlika	— 16	+ 61	+ 45

»Istra«.

Aleksander Stambolijski.

Zaradi pomanjkanja prostora smo morali danes izpustiti nadaljevanje podlistka »Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega«.

Urednik in izdajatelj Julij Savelli v Ljubljani.